

Isten, áldd meg a magyart!

Beszélgetés Józsa Judit kerámiaszobrásszal, művészettörténésszel, a Magyar Himnusz című Kárpát-medencei kortárs keresztény alkotóművészeti kiállítás megálmodójával

(Józsa Judit Galéria, Bp., Városház u. 1., 2023. október 8. – november 30.)

A magyar Himnusz nemzeti imánk, fohász az egy Istenhez. Kölcsey Ferenc 1823. január 22-én készült el a verssel Szatmárcsékén. Nyomtatásban csak később, 1829-ben jelent meg az Auróra folyóiratban. Előtte két középkori eredetű egyházi ének töltötte be a himnusz szerepét: a Boldogasszony Anyánk Mária-ének és az Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga kezdetű, Szent Istvánhoz és a magyar szentekhez szóló ének. A nemzet vezetői, gondolkodói és a művészek hamar rájöttek a Himnuszban rejlő, nemzetet összetartó erőre, de megzenésítve, énekelve tudott igazán hatni az emberekre. A Nemzeti Színház pályázatot írt ki 1844-ben a Himnusz megzenésítésére, a fődíjat Erkel Ferencnek ítélték oda – a megzenésített művet már az 1848-as forradalom és szabadságharc idején nemzeti himnusként énekeltek. A megtorlások idején betiltották, csak 1856-ban Szatmárcsékén a Kölcsey-síremlék avatásán énekelhették újra. Az elmúlt évszázadban, a trianoni békediktátum után megváltozott a Himnusz eredeti verbunkos stílusú zenéje. Dohnányi Ernő készítette az új zenei verziót, amely a Himnusz ima- és fohászjellegét hangsúlyozza, lassúbb tempóban, tragikus felhanggal. 1923-ban országos ünnepséget rendeztek a Himnusz születésének 100. évfordulója alkalmából. Ekkor Horthy Miklós, Magyarország kormányzója már állami jelképként emlékezett meg a műről. Később a kommunista diktatúrában, 1948-tól Rákosiék újra betiltották, utasították Illyés Gyulát és Kodály Zoltánt egy új, a kommunisták által is elfogadható Himnusz megírására és megzenésí-

Józsa Judit Nimród című alkotásával

tésére. A két zseni ezt visszautasította. A régít csak az 1956-os forradalom idején énekelhették újra a szabadságharcosok. A mai magyar alkotmányunk, a 2011-es Alaptörvényünk preambuluma a magyar Himnusz első sorával kezdődik: „Isten, áldd meg a magyart!”

Nemzeti imánk a magyar nemzeti identitás, a közösségi emlékezet, hazaszeretet, hazafiság, hősiesség, önfeláldozás és összetartozás erejének megtestesülése. Mit üzen a magyar Himnusz 2023-ban a nemzetnek a Kárpát-medencei kortárs keresztény magyar művészek műalkotásain keresztül? Ezzel a kérdéssel fordult a művésztársakhoz a 200. évfordulón és egyben pályázatot hirdetett a Józsa Judit Művészeti Alapítvány és Galéria. Hogyan jutott eszedbe, Judit, hogy a versben elmondott imát képeken, szobrok-

ban, akár kerámiákban vagy fotókon is meg lehet jeleníteni? Talán a szükség adta, az, hogy a világ, Európa megbomlott? Mintha a sátán uralkodna a földön: a kereszténység üldözése, Isten és a teremtett világ tagadása, a férfi és a nő nemének összekavarása, szerepének megkérdőjelezése, a butaság, otrombaság piedesztálra emelése... Idehaza is sorolhatnánk: mit művelnek a guruló dollárok lélegeztetőgépére kötött balliberális pártocskák, a Nyugaton kiképzett politikai aktivisták? Csak rombolnak, zúznak. A szomszédban folyó háború! Az, hogy magyar testvéreink vére folyik egy háborúban, csak mert 1920-ban Kárpátalját a nagyhatalmak ajándékként megkapták az akkori Csehszlovákia, egy kicsi magyar szünet után a kommunistáké lett, a Szovjetunióé, majd annak felbomlása után mint „ősi föld” szállt Ukrajna fennhatósága alá. Mindez emlékeztet a Himnusz alcímére, vagyis a magyar nép zivataros évszázadaira?

– Egyértelmű, ma mindenkinek, minden művésznek a bőrén kell éreznie, mi zajlik a családban, hazánkban, Európában és a nagyvilágban. Megdöbbentő, amit felsoroltál, azok mellett nem tudunk és nem is lehet elmennünk szóltanul. Nemcsak a nemzeti imára, de hitünk megerősítésére is mélyen szükségünk van. A pandémia alatt a Székely himnusz születésének 100. évfordulóját sajnos nem tudtuk méltóképpen megünnepelni, hiányérzet maradt bennem. Ebben az évben a magyar Himnusz 200. születésnapját tartjuk, most csodálatosabbnál csodálatosabb eseményeket kellene szerveznünk, ebben is hiányérzetem van, ezért is kezdtem el a témával foglalkozni, nem is akárhogyan: az MMA ösztöndíjasa vagyok, most már második éve. A *Kárpát-medencei magyarság himnuszai* címmel adtam be a pályázatom, harmadjára ezt a témát elfogadta az MMA Népművészeti Bizottsága. Tervem szerint tanulmányozom a magyar Himnusz után a Boldogasszony Anyánk egyházi éneket, a régi székely himnuszt, majd az újabbat, a csángók himnuszt, a palócokét, a Felvidékét, a Délvidékét és Kárpátalját. A magyarok talán ismerik a Székely himnuszt, de a többit? Jó, ha tíz ember közül egy akad, aki már többről is hallott. A pályázat végére 33 domborművet, 18 kisplasztikát készítek a

Kárpát-medence magyarságának himnuszairól. A művészi alkotásokon keresztül megismerhetjük önmagunkat. Két évvel ezelőtt a magyar kultúra napja tiszteletére *Himnusz – a magyar nép imái* címmel nyílt népművészeti kiállítás a Pesti Vigadóban, Kósa Klára keramikumművész, akadémikus volt e nagyszerű kiállítás kurátora. A nemzeti imáink, zsoltárjaink, egyházi énekeink ihlette alkotások egymásra is reflektálva igazi keresztény világot tártak elénk, ezek a magyar nemzet lélekvirágai voltak. Ez bátorított és készítetett arra, hogy én is behatóbban foglalkozzam velük. A kortárs magyar képzőművészetben fellelhető ilyen jellegű alkotásokat is dokumentálom. Például: Budakeszin, a Szarvas téren V. Majzik Mária képzőművész Himnusz című fehérmárvány köztéri alkotását 2006-ban avatták fel. Barta János szobrászművész Székely himnusz című emlékművét Szegeden, a Vértó melletti nemzeti emlékhelyen állították fel. Kevés kortárs alkotást találok, amely ezzel a témával foglalkozna.

Ezért is hívtad fel a Kárpát-medencei magyar művészek figyelmét a Himnuszunkra?

– Igen, legalább ebben az ünnepi évben minél többeket meg kell érintenie, a lélekig kell hatolnia, ez az ihlet forrása. Tehát azzal, hogy meghirdettük ezt a pályázatot, a magyar nemzeti művészetet szeretnénk erősíteni. Nincs rá forrásunk, de ez nem lehet pénz kérdése senkinek... Önerőből, a saját pénzemből (ami még van) teszem, ilyen értelemben nem is pályázat. Van már egy csodálatos tapasztalatom: a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előtt hirdettem a Kárpát-medencében élő keresztény művészeknek *Szent István öröksége* címmel pályázatot a KÁMME Alapítvánnyal. Istenhez szóló, keresztény magyar emberhez méltó tárlatot tudtunk felmutatni a budapesti Szent István-bazilika altemplomában.

A Magyar Himnusz pályázatra olyanok is jelentkeztek, akik eddig még soha nem állítottak ki a galériában, de személyesen is meghívtál többeket.

– Például Homoki Gábort Kárpátaljáról, és neki elsők között született meg az alkotása. Elszorult a szívem, mert már előre küldött róla egy

fotót, izgalmas, gyönyörű kép! Meghatódtam, és írtam neki, hogy várom, remélem, itt tud lenni a megnyitón. Válaszolt, hogy sajnos most nem jöhet, nem hagyhatja el Ukrajnát, ha behívják, mennie kell a háborúba.

Mindkettőnk szeme könnyes lett, ilyenkor érzi csak az ember igazán kárpátjai magyarjaink lehetetlen helyzetét. Miközben semmibe sem veszik a kisebbség jogait, Munkácson a magyar iskola igazgatóját indoklás nélkül váltják le, betiltják a nemzeti jelképeket, a zászlót, és ami már abszurdum, a magyar Himnuszt sem énekelhetik az évnyitón, majd feljelentik Magyarországot, mert nem engedi megfosztani mezőgazdászait termelési és kereskedelmi lehetőségeiktől, a magyar művész álljon haptákba a behívásra, és adja vért sok más magyarhoz hasonlóan egy olyan háborúban, amely nem is az övé. Ha megpróbál kimaradni, véresre verik, úgy vonszolják a csataterre.

**„Bújt az üldözött s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll.
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette.”**

– Megdöbentem, hogy ez a kortárs valóság. Benne van az egész viharos történelmünk, nem is lehet ezt szavakkal leírni, félttem őket, és imádkozom értük. Nagyon nehéz lesz elhozni a műveket Kárpátaljáról, a nagykövetség segítségével bízom. A kiállításra minden egyes alkotásról készítek egy szakszerű művészettörténeti leírást. Ha a Jóisten megsegít, ha tudunk majd rá pályázni, akkor egy katalógust is jó lenne kiadnunk. Erre most még remény sincs, de bízunk benne, hátha...

Te is megálmodtad már a saját Himnuszat kerámiában? És amikor mintázod, csak az első versszakra gondolsz, azt próbálsz az anyagban megalkotni, a kerámia anyagában megformázni, vagy az egész ima hatását? Múltunkat, történelmünket, harcainkat, győ-

zedelmeinket, kultúránkat, lelkünket, hitünket. Lehet-e ezt egyetlen tárgyban rögzíteni, kiválthatja azt a katarzist az ember lelkében, mint a versbe szedett, énekelte gondolatok?

– Elromlott a kemencém, gondban vagyok, de az elképzelésem megvan: egy-egy szakaszból szeretnék egy-egy domborművet készíteni, a történelemre is utalni, az istenhitemre, hitünkre, természetesen metaforikusan, mint korábbi műveimben is, a szimbólumok, a keresztény-magyar ikonográfia dominál majd. Töreksem arra is, hogy a magyar Himnuszt költője és zeneszerzője is megjelenjen egy-egy kisplasztikában.

Micsoda felelősség ez, és micsoda felelősséget vársz el a Kárpát-medencében élő sorstársaktól, azt mondd nekik, járják be azt a lelki utat, gyötrelmet, amíg a szóból egy másik műfajban az Istenhez forduló imaként új mű születik.

– Volt olyan művész, aki meg is döbent, hogy gondolom én, hogy ilyen horderejű dolgot ilyen rövid idő alatt megfesteni. Június elején írtuk ki a pályázatot, és szeptember 26-ára vártuk a műveket. Van, akinek több év kell, hogy megszületessen egy mű, de azért teher alatt nő a pálma. Tudom, hogy az alkotóművészeknek csak egy apró szikra kell, egy picit löket, hogy elinduljon a fantáziájuk, és csodálatos művek születnek. Éppen az Aracs folyóirat grafikusa, Gyurkovics Hunor festőművész volt az első, aki elkészült, a Himnuszt első versszakának soraira négy pasztelkép fotóját küldte el. Meg is mutathatom az egyiket a telefonomból: csodálatos!

A sötét, fekete háttérben először csak azt vesszük észre, ahogy az emberekre árad a fény. A finom pasztel színű, magyar népviseletben lévő alakok arcát nem látjuk, mégis az egész drámai háttérből kirajzolódó kompozícióból az öröm árad, a hála, a mozgalmas tánc és az áldó fény. Egészen a hatása alá kerültem, június elején küldtem el Hunornak a felkérést, és 9-én már itt voltak az alkotásairól a fotók!

Az a kis csoport a Fény, vagyis Isten felé fordul, a kezek az égre mutatnak.

Gyurkovics Hunor: Himnusz III.

„Bal sors akit régen tép, / Hozz rá víg esztendőt”

– Igen, a fényben már védelemben vannak. A művész úgy tudja átvenni az üzenetét, ahogy más hivatású földi halandók ezt nem is gondolnák. Persze minden művész másképpen.

Ha kimondom azt a szót, hogy nemzet, nemcsak azokra a magyarokra gondolok, akik ma bárhol a világon élnek, hanem őseinkre, Nimródra, Hunorra és Magorra, Attilára, Árpádra és Szent Istvánra... A Turul nemzetségből származó Ősapánkat, Nimród királyt is megmintáztad, Judit, az Orion-csillagképben: hátrafele nyilaz az ellenségre. Dél- és Kelet-Ázsia népei, nemzetei is, amelyek tudtak szkíta–hun származásunkról, nagy királyként emlegetik őt. Mitikus ősapja az Árpádoknak, a te székely néped is megőrizte legendáiban a Nimród – Attila – Szent István király „vonulatát”. Az arabok, szírek, kínaiak és még sok más nép is tisztelettel emlegeti, de nem tartják ősöknek, a szírek egyértelmű-

en a szkíták őseinek tekintik. Tiszteletük jeléül több helyen is hegyeket neveztek el róla, a törökök is Anatóliában. Így, amikor a legutóbbi nagy török földrengés volt, izgultam is, de reméltem, hogy nem dőlt össze a szír határ fölötti, a törökök által Nimrudnak nevezett hegy oldalába faragott hatalmas emlékműve. Megkönnyebbültem, amikor a Magyar Nemzetben megláttam az ép hegyoldal fotóját. Isten bocsássa meg, hogy nem csak a ma élők sorsa aggasztott!

– Hát, mert jó hazafi vagy, Klára! *A rege a csodaszarvasról* c. versében Arany János is megénekelte az ősi családot: „Vadat üzni feljövénnek / Hős fiai szép Enéhnek: / Hunor s Magor, két dalia / Két egytestvér, Ménrót fia.”

Józsa Judit pedig a Magyar csillaglegendáriumban örökíti meg eleinket.

– Kiállításom mottóját Ipolyi Arnold nagyváradi püspök, művészettörténész 1854-ben írt *Magyar mythologia* c. csodálatos művéből választottuk: „Hitregéink emlékei a csillagokba emelkedtek fel a földi elhanyagoltatásuk miatt, s onnét világítanak még le feledékenységünk éjét felderítendő.” Népmeséinkből, legendáinkból, népdalainkból kirajzolódó ősi hitvilágunk szerint a csillagos ég a teremtő Isten és az elhunyt, nagy őseink lakhelye, melyet a Tejút köt össze a földdel. A hősök lelke, az 1956-os hazafiaké is a Lelkek útján került föl az égbe, így nevezték a Tejutat. Erdélyben, Székelyföldön pedig a Hadak útja a közismert, szenvedéseikben innen várják vissza Csaba királyfit is. Ősatyánk, Nimród a szarvas képében megjelenített Enéht üldözi, fiaik, a magyar nép hagyományos magatartásmodelljét megtestesítő Hunor és Magor az Ikrek csillagképben vállt vállnak vetve tesznek tanúbizonyságot az igazi testvéri szeretetről, nem Káinként és Ábelként egymás ellen, hanem ellenkezőleg, egymásért küzdenek. Csillagképeim célja éppen ez: szeretném felhívni a figyelmet értékeinkre, megerősítve nemzettudatunkat és helyes önértékelésünket itt, Európában. Ez a célom a Magyar Himnusz tárlattal is.

A magyar csillaglegendáriumban nincsenek istenek, félistenek. Egy Isten van, ez is

mutatja, a magyarság mindig is egy Istent imádott, hozzá fohászzkodott. Nincsenek természetesi istenei, azt a görög mitológiában találjuk. A Nagy Göncöl táltosa nem isten, hanem gyógyító, a magyar ősvallás papja.

– A Mária rózsakertje kompozícióm átvezet a jelenbe. Egy Istent hívő őseink Boldogasszony tiszteletének krisztianizált alakja, a mennyek királynőjévé koronázott Mária maga a világnak virága. Kiszűzskát, a világ világosságát mutatja fel, míg palástjával óvja virágoskertjét, amelyben a magyar rózsák Mária országának népe, vagyis mi vagyunk, a magyar nemzet, amelyet időről időre keresztire feszítenek, és erre manapság is nagy az igyekezet. A megpróbáltatások ellenére szobrom üzenete éppen az, hogy a magyar nemzet Istenbe vetett hitének és erős jellemének, erkölcsi tartásának és ősi időkből hordozott kultúrájának köszönhetően újra és újra kivirágzik.

Mostanában, ahogy a magyar Himnuszról szóló eddigi alkotásokat kutattam, azt tapasztaltam, hogy sokan úgy értelmezik a Himnuszról szóló mű elkészítését, hogy az írást fölrajzolják, mondjuk, egy vászonra, és valami mintákat rajzolnak köré. Ezek illusztrációk csupán, én nem ilyen alkotásokat várok egy kortárs keresztény magyar művésztől, hanem a szövegnek a saját lelkén átítatott egyéni értelmezését, amellyel meg is erősíti nemzetének gondolkodását, hitét. Van, aki ezen gyötrődik, van, akiből egy éjszaka alatt kiszakad egy ilyen mű! Határon túli, székely művész vagyok, amikor a szentmise végén felhangzott a magyar Himnusz, mindenkinek összeszeszorult a szíve. Nekem ma is összeszorul. Ha Kárpát-medencei magyarnak születtem, és elszakítottak országodtól, akkor ezzel az összeszorult szívvel élsz ma is.

Már emlegettük Kárpátalját. Az ukrán vezetőség Magyarországot is felszólította, adja ki a háború iszonyata miatt elmenekültek nevét, toloncolják vissza őket, ne csak a magyarokat, az ukránokat is, akiket befogadtunk. A befogadás védelmet is jelent, küldjük vissza őket meghalni, halálra veretni, börtönbe zárni? Nem és nem, ezt a magyar nem teszi meg! Dacos önérzettel megtagadja!

– Felháborító, kifordult a sarkából a világ! A mammon, a pénzéhes világ, csalók, ügyeskedők, a háború nyereszkesedői, oligarchák akarnak uralkodni, a kisebbség a többség felett. Pedig én hiszem, hogy nemcsak Magyarországon, de az egész világon is többségben vannak a jó emberek.

A gyerekekbe be kell oltanunk a hazaszeregetet. Sok gyereknek tartok tárlatvezetést, kisebbeknek, nagyobbacskáknak, azt látom, hogy a közművelődést meg kell erősíteni. Ezt a folyamatot azzal kell kezdeni, hogy igenis tudni kell a Himnusznak az összes versszakát. És nemcsak szenttelenül énekelni, hanem átítatva a szívükön és lelkükön. Nagy a felelősségük a pedagógusoknak, nekik is jó hazafiaknak kell lenniük, igazi „lámpásnak”, hogy át tudják adni, mit is jelent a bensőnkét marcangoló érzés, a Himnusz üzenete, a Haza, amelyért életüket adták történelmünk hősei, a végvári vitézek vagy éppen 1848–49-ben és 1956-ban forradalmárjaink, szabadságharcosaink.

Én úgy gondolom, már ezzel is késésben vagyunk. Rögtön a rendszerváltozáskor, az MDF-kormány idején még a tanárok képzésében is be kellett volna vezetni ezt a követelményt, akkor ma már kevesebb lenne a gondunk. Mi lehet azoknak a politikai aktivistáknak a fejében, akik pénzért itthon is, de a világban bárhol, Brüsszelben vagy Svédországban képesek elárulni saját hazájukat?

– Bizony, mindennél fontosabb a kötődés a szülőhazához. Az átlag amerikai büszkén kitzúzi a zászlaját a házára, vajon mi büszkén kitzúzzuk-e? Na, hát ezt kellene megtanulni tőlük, hogy merjünk büszkének lenni a magyarságunkra... Miért viselnek ma annyian amerikai, angol feliratú pólót? Miért nem magyart? Gondolkozhatnak egy kicsit az emberek, mert ezzel hovatartozásukat is reprezentálják. A Magyar Himnusz tárlattal, de az előzőkkel is, a gondolkodást szeretném generálni, hiszen a művészet ereje csodálatos, talán rá tudja döbbsenten a magyar társadalmat, hogy van a mi kultúránkban valami, ami minden másnál fontosabb, sokkal mélyebb dolog.

Ha innen nézem eddigi életpályádat, különböző témájú alkotásaid akár a Himnusz

címszó alatt is készülhettek volna. Különösen a Magyar örökség alkotásaid: csak néhány cím, amelyre visszaemlékezem: Magyar harang, Magyar anyanyelv, Büszkeség hondala, Összetartás hondala, a Magyar lélek, Szent Korona, egymásra épülnek a tárlataid, el ne feledjem a Magyarok Nagyasszonya/ Patrona Hungariae, a Nagyboldogasszony sorozatod, mintha minden témáddal mindig ugyanazt tennéd, építed a nemzeted! Egyik tárlatod a másiktól fakad.

– Úgy éreztem már kezdő koromban, talán mert éppen a határon túlra szakadva éltem, hogy ez egy olyan úr a művészetben, amelyet be kell tölteni, ha nem ismerjük eleinket, nincs mire építenünk.

Az az első picit kis alkotásod, amelyik itt volt sokáig a galéria kirakatában: egy öreganyó öleli a keresztet, a címe: Szeretet.

– Akkor a falusi életet népi életképekbe mintáztam, úgy éreztem, hogy csodálatos a magyar élet kultúrája, piedesztálra kell emelni. A magyar örökség olyan elköteleződést jelent, hogy ezt nem megőrizni, hanem élni kell. Évről évre megkerestem azt, ami megért bennem, és meg tudtam mintázni. Így jutottam el a Himnusz gondolatához is.

Van egy, csak nálad, a te munkáid címeiben megjelent szó: a hondala. Honnan ered?

– Jókai Anna, a nemzet művésze sokat segített nekem, aki most már – biztos vagyok benne – a mennyből vigyáz rám, ő nyitotta meg annak idején a Magyar örökség kiállításomat, annak első részében, 2012-ben készült el az Erény domborművek sora. A sarkalatos erényeket, például a hitet, reményt, szeretetet kiegészítettem tulajdonságokkal, ilyen például a büszkeség, az okosság, a bátorság, az összetartozás. Úgy gondoltam, ezek megerősítésre szorulnak a nemzet életében. Mindegyikből a keresztény ikonográfiát alapul vevő kompozíció született, középen az erény megjelenítése, körülötte annak szimbolikus kiáradása. Erre van egy szanszkrit szó: a mandala. Ez egy fogalom, amely gyógyító erővel

bír, és kiárad, szétterjed. Tehát az erények is kiáradnak a nemzetben, és beindítanak egyfajta öngyógyító folyamatot. Amikor ezt megismerte Jókai Anna, úgy belelkesült, hogy elkeresztelte magyarul először hundalának (nekem az is tetszett, mert székely leány vagyok), aztán hondalának, azaz a haza dalának. Így született meg egy új műfaj: az erény hondalai.

Egyszer az anyaországról szólva Márai Sándort idézted: „A haza nem csak föld és hegy, halott hősök, anyanyelv, őseink csontja a temetőben, kenyér és táj, nem. A haza te vagy, szőröstül-bőröstül, testi és lelki mivoltodban; ő szült, ő temet el, őt éled és fejezed ki, mind a nyomorult, nagyszerű, lángoló és unalmas pillanatokban, melyek összessége életed alkotja.” Mennyire illik ez rád!

– Hiszek a Jóisten kegyelmében, a Jóisten küld erőt. Sokszor mintázom éjjel is, vagy hétvégén három napig egyfolytában, aztán az elkészült művet be kell emelni a kemencébe. Egyszer az egyik fotózáson éppen itt volt Jankó, a korondi fazekasmester bátyám, és kértem őt, hozza már ide a fotózáshoz az egyik szobromat, mert én nem bírom, olyan nehéz. Azt kérdezte: ha most nem bírod, hogy tette be a kemencébe? Hát, nem tudom, de az biztos, hogy én tettem be, mert először ki kellett égetni, kivenni, aztán mázazni, újból beemelni, és végül megint kivenni. Nem tudom, hogyan sikerült. Olyankor valahogy átlénygöl az ember!

A te hivatásod egyszerre kíván testi és lelki kiegészítést. Egy budapesti belvárosi ház harmadik emeleti lakásának az egyik szobája a műtermed, ott az elektromos kemence is. Amikor egyszer ott voltam, nagy zsákokban érkezett az agyag, te hordtad oda be, hogy kéznél legyen. Édesszüleid hamuban sült pogácsájába, amellyel útnak engedtek, tehetség és ragaszkodás, szülőföld és emberszeretet, egyenes tartás és büszkeség és ki tudja, még mi minden lett belegyúrva. Messze földön híres fazekas édesapád, János és a szintén híres, ősi mintákat festő édesanyád, Juliska fiútestvéreddel együtt már hajnalban dolgoznak, láttam, amikor nálatok jártam Korondon.

Ők nemcsak az agyag illatával fertőztek meg, még szavaikat is beléd plántálták, a szép és igaz beszédet is onnan hoztad, így ami művészeknél ritkaság, te beszélni is tudsz az alkotásaidról, tárlatvezetéseidre sokan kíváncsiak. Szülőhazád Székelyföld, Korond neve hun eredetű. Attila kései leszármazottja vagy, annyi bizonyos, büszke, erős és kitarító. A hivatásnak ezt a furcsa fizikai-szellemi ötvözetét kevesen bírják, csak a királyok, táltosok, hadvezérek, a haza vezetői, őrzői és szentek leszármazottjai... és úgy látszik, egy székely leány is ebbe a sorba tartozik. Amikor az eucharisztikus kongresszusra, a bazilika attemplomába rendezett kiállításra gyűjtötted ide a galériába az anyagot, itt vártalak, s te megjelentél válladon cipelve egy hatalmas fémből készült korpuszt, keresztet. Azt is elbírtad.

– (nevetve) Ez igaz! Emlékszem, Cech Gábor felvidéki szobrászművész életnagyságú Megfeszített Jézusa volt az... Hiszem, hogy Isten segítségével minden sikerülhet! Általában be tudom rakni a szobraimat a kemencébe, de vannak nagyobbak, amelyek már fejtörést okoznak, például a Magyar lélek vagy az Isten pecsétje. Ilyenkor bizonyos helyeken el kell vágni a darabokat, egyenként kiégetni, ragasztani, ehhez már alapos technikai tudás is szükséges, hogy minden oda illeszkedjen, ahova kell. Ez azért idegőrlő! No és a mázázás! Sokan már a bronznál is azt hitték, hogy az nem is kerámia, hanem fémből készült, ennél már csak az aranyban játszó ezüstmáz kikísérletezése volt nehezebb. Szóval nemcsak lélek és erő, de idegek is kellenek ehhez a szépséges alkotási folyamathoz.

Azért láttalak már izgulni amiatt, hogy beérkeznek-e időre az alkotások.

– Ez most is így volt. Egy hónapig együtt látható majd a kettő: a Magyar csillaglegendárium és a Magyar Himnusz kiállítás. Mindkettőhöz Korond indított el, a Sóvidék legrégebbi településeinek egyike. Tündérek lakta föld, itt, a Kalonda partján hadakozott egymással valamikor réges-régen a jó tündér a rosszal, Firtos Tardossal. A jók építettek egy gyönyörű várat, a rosszak megirigyelték,

ellopták a vár szögletkövét, rákötötték egy vasrúdra, és elröpültek vele, de a kötél kettészakadt, a nagy Likas-kő leesett Korond völgyébe.

El is vittél oda, a Likas-kőhöz, ez egy nagy andezit sziklatömb, a hosszanti irányban 10-15 centiméteres átmérőjű lyuk valószínűleg emberi kéz munkája, ha belenézek északról déli irányba, csak a talajt látom, ámde fordítottan éjszaka a csillagos égboltot... Ezo-terikus vonzása van. Te is utaltál arra, hogy sokan úgy vélik, hogy őseitek az égboltot vizslatták vele. A Széchényi-könyvtár internetes anyagában találtam is egy leírást Veress Pétertől, egy Székelyudvarhelyről származó, ma Amerikában, Alabama államban kutató híres csillagásztól, asztrofizikustól. Haza-hazatérve mintegy tíz évvel ezelőtt vizsgálta már a Likas-követ, s arra jutott: lehetséges, hogy több mint kétezer éve a téli napforduló közeledtét és napját is megfigyelhették az itt élők, és ez nagyon fontos volt a természettel együtt élő népeknél. Talán ezért érdekelt téged is annyira már évek óta a csillagos égbolt székely–magyar hagyományai: a teremtő Isten és a földről elköltözött őseink lakhelye, amelyet a Tejút köt össze a földdel, és innen már csak egy lépés a Himnusz.

Szeptember huszonhatodikára, minden előzetes várakozást felülmúlva, több mint 90 alkotás érkezett a Józsa Judit Galériába a Kárpát-medence minden szegletéből a magyar képző- és iparművészekről, népművészekről, sőt még divattervezőktől is. Október első napjaira legtöbbjüknek meg is lett a helye a falakon vagy a térben felállítva. Tudtam, hogy Judit már dolgozik Gedai Csaba fotóművésszel a művek fotózásán, a megbeszélte időre én is odasiettem. Lélegzetelállító a látvány, a pillanat varázsa, ahogy beléptem a galériába. Az előzetes várakozásomat felülmúlva a színek, a formák kavalkádja a falakon. Keresem Homoki Gábor festményét, vajon sikerült áthozni Kárpátaljáról? Judit már mutatja is, egy barátjának sikerült áthoznia.

– Amint látod, úgy komponálta meg a Magyar Himnuszt, hogy Isten fényében ott lobog a piros-

A kiállítás főfala

A galéria lépcső melletti fala

fehér-zöld trikolór, alatta a csodás aranyban fürdő kehely, az oltáriszentség, a szőlő, a búza, a virágok, Mária rózsái, ugyanakkor a másik oldalon a gonoszság kígyó képében tekeredik fölfelé, és lángra lobban az ország, a világ, benne vilámokat szór a kard, a háború szimbólumaként. A Jóisten áldásai és büntetései egy kompozícióban. Tudat alatt vagy éppen tudatosan a lelki rezdüléseit festette meg Homoki Gábor, kiegyensúlyozza a képet azzal, hogy középre kerül a hála, az imádkozó kéztartásunk, benne a magyarság könyörgése a teremtő Atya felé. Isten látja ezt, a kompozíció felső részében, egy gyönyörű szép, szétsugárzó nyalábban, a keresztény ikonográfia szerint mintegy áldásként aláhulló, háromszögű fényáradatban jeleníti meg a teremtő Atyánk, Isten szemét.

Nagyon erős színekkel dolgozik: aransárga, vörös, zöld, átüt rajta idegei háborgása, a testet-lelket borzoló történések. Azt festi le rendkívül finom átérzéssel, amiben Kárpátalja vagy talán az egész Kárpát-medence magyarsága mostanság kénytelen élni. Délvidéken a terrorista migránstámadások, Felvidéken a választások után a merre tovább kérdése, Izraelben a terrorista háború, Kárpátalján az orosz–ukrán háború, a magyar kisebbség meggyalázása!

– Ezt csak egy olyan művész tudja így ábrázolni, mint Homoki Gábor, hiszen ismerjük őt

más munkáiból is, de itt sokkal erősebbek a kontúrvonalak is. Azt hiszem, eddigi munkásságának ez a fő műve!

Jobbra mellette Szent István kardja, Vinczellér Imre szintén híres festőművésznünk díjnyertes alkotása. A kard mögött a sötét háttérből fölsejlik a honfoglalás kori tarsolylemez is, szimbolikusan már ott érezhetjük első szent királyunk elévülhetetlen intelmeit, de magát Szent Istvánt is, aki halála előtt följánlotta országát és népét Szűz Máriának, így lehetünk mi Regnum Marianum, azaz Mária királysága, Mária országa ma is. Nem véletlenül a kiállítóterem főfalára került ez a megkerülhetetlen alkotás.

Mert benne van minden: a pozsonyi csatától kezdve, ahogy tönkrementek a nehéz fegyverzetű fennhéjázó német sereget, a nyugati kereszténység felvételén át az államalapításig, és valóban egészen addig, míg Szent István föl nem ajánlja országát és népét Szűz Máriának. A Kölcsey által megírt Himnuszig Boldogasszony Anyánkhöz fohászzkodott a nemzet, ez az egyházi énekünk volt a magyar nép himnusza. „Boldogasszony Anyánk, régi nagy Patrónánk / [...] Ne feledkezzél meg szegény magyarokról.”

– Valóban, egyáltalán nem véletlen, hogy október 8-ra, a Magyarok Nagyasszonya, vagy ahogy régebben mondták, Oltalmazó Boldogasszony ünnepére írtuk ki a tárlat hivatalos megnyitóját.

Itt egy világhírű, csíkszeredai festőművész képe, Xantus Gézáé, aki teológiát is végzett Rómában, mélyen átélt művet alkotott: egy fohászt, egy imát. Olyan imát fogalmaz meg, amelyben a lelkek imádkoznak, ugyanakkor a több síkra bontott kompozícióban ott van az, „akit a balsors régen tép”, egy fekvő, meggyötört alak is, de a lelkének van még ereje fölemelkedve imádkozni. Az elesett, ezerszer megtépázott ember lelke fohászodik, és az édig ér. Mintha az anyaországtól elszakított, a világban szétszórt magyarságot szimbolizálná e csodaszép festményen, olaj- és vászontechnikával festve.

A következő kompozíció Smidt Róbert felvidéki fafaragó munkája, a tölgyfából faragott kereszt középtengelyében egy magyar család látható, a kereszt szárának középpontjában az aranyozott Szent Korona lebeg, fénye szétsugárzik, felé nyújtja a magyar család a kenyeret, vagyis fölkinálja az „életet” a Teremtőnek. Körülötte a kereszt szárában pedig keresztények küzdenek a sátánnal, az édesanya magához öleli elesett katona fiát, tehát fölsejlenek a történelmi képek, a magyarságnak nemcsak a múltja, de a jelen borzalmi, a világ történéseinek való kitettségeink is. Ő az a művész, aki a Magyar Parlamentnek adományozta hatalmas, 10 négyzetméteres Himnusz kompozícióját, több száz alakkal, történelmi személyekkel, tehát annak a Himnusznak egy kicsit átértelmezett részletét faragta meg kicsiben erre a pályázatra. Technikailag is micso-da munka! A kereszt alsó szárába tulipánokat faragott úgy, hogy azok az oldalsó részeket is körbejárják. A harcos dárdája pedig kitör a keretből, síkból – ahogy másutt a történelmi áttört képeken is –, és fölhasználja a fának az eredeti, természetes, csodálatos erejét és formáját, úgy, ahogy a Jóisten azt teremtette. Ez a kereszt is az édig ér.

Azt hiszem, Judit, legszebb vágyaidat is fölülmúlja a művészek munkája: hihetetlen átéléssel, az eredeti költői alkotáshoz méltók képeik, szobraik, imáik. Azt hiszem, egyúttal nevezhetjük ezt tiltakozásnak a megőrült világ, a woke, a genderizmus, a hitetlenség, a torz értékek, a Black Lives Matter rasszizmus, az országban is jelen lévő követői, a fanyalgók, a testet-lelket rombolók ellen,

ugyanakkor merész kiállításnak a hazafiság, a magyarságtudat, a kereszténység, a valódi család mellett! Ekkora erő lakozik az alkotásokban, így védheti a kultúra a nemzetet.

– Ez egy csoda: az alkotók nem csupán is-tenadta tehetségek, de tiszta, erős jellemek is. A következő kép olaj-vászon technikával készült, a székelyudvarhelyi Molnos Zoltán festőművész nagy méretű, földöntúli, mondhatnám, a mennyország tündöklő kék színeiben pompázó, modern felfogású sajátos szürrealista alkotása a Himnuszról: a Szent Korona kinagyított keresztjére komponálja Kölcsey Ferencnek, Himnuszunk költőjének portréját, fölötte a zeneszerző Erkel Ferencé, és ott van Szent István királyunk is, akit – ha jól megnézzük – csukott, de nyitott szemmel is láthatunk. Tehát, ha azt szeretnénk, hogy reánk tekintsen, akkor a nyitott szemet keressük, ha azt szeretnénk, hogy vele együtt elmélyülten imádkozhassunk, akkor a csukott szemet látjuk. Nagyon izgalmas alkotás, vibráló lélekkel tekintünk rá. Molnos alkotómunkásságát ismerve ez is egy kimagasló fő mű, tehát remekmű született erre a kiállításra.

Érdekes, a modern képen mégis fölfedezem a népi motívumokat.

– Igen, hisz ez egy szürreális kompozíció, amelyen a népi elemeket szürreálissá varázsolja, és ezeket festi a síkra bontott részletekben, ugyanakkor realiztikus is, ez ellentmondásnak tűnik, de ha valaki rátekin a képre, azonnal megérti!

Kölcsey a szemünkbe néz, Erkel viszont Szent István királyra, ugyanakkor Szent István meg ránk is nézhet, tehát bennünket is bevon a képbe, a közös gondolkodásba, amely a három óriás, a politikus, a költő és a zeneszerző között egymásra rezonál, és ez föl is emel bennünket.

– Szándékosan szemmagasságban helyeztem el a képet, azért, hogy bevonjon bennünket. Az elhelyezés is számít, úgy illesztettem egymás mellé az alkotásokat, hogy egymást is erősítsék. Ezért is tettem az előbbi mellé Ballonyi Pál Mar-

Az MMA ösztöndíjasainak kirakatkiállítása

git magyarországi festőművésznek Isten, áldd meg a magyart II. című művét, mert ennek felső részében Isten áldó keze látható, alatta Nagy-Magyarország angyalokkal, és ott sorakoznak szentjeink is. Petrás Mária Babba Mária Napba öltözött, aranyban égő kisugárzással övezve, imára kulcsolt kézzel fohászkodik. Kósa Klára keramikumművész, az MMA akadémikusa Minden magyarok himnusza c. kerámiaképén a Trianont megidéző, drámai fekete keretben és fekete háttérben a hit, remény és szeretet színes virágai Nagy-Magyarországot formázzák. E virágok bennünket idéznek meg, hogy ha mindahányan jó magyar hazafiakként összekapaszkodunk, akkor a reménység és a szeretet virágaiba tudjuk borítani a nemzetet, úgy, hogy már nincsenek is határok. A saját Nagy-Magyarország kompozíciómban magam is megmintáztam a testvéri szeretet határokat átívelő virágait, de ott mégiscsak aranszínű virágokból font, de létező határ van. Kláránál ez megszűnt, édenkertté változik a Kárpát-medence. Hát nem csodálatos?

Szemben a középső oszlopon édesapám, Józsa János korondi fazekasmester, a népművészet mestere az összetett magyar címert festette meg majolika dísztárgyán: két angyal tartja a kettős keresztes, Árpád-sávós összetett címert a Szent Koronával. Fölül az „Isten, áldd meg a magyart”, alul a Szózat sora: „Hazádnak rendületlenül / Légy híve, oh magyar”. És ennek kiegészítéseként bátyám, Jankó – aki édesapámat követi a fazekasságban – egy gyönyörű, nagy padlózást készített A boldog élet forrása: Isten, Haza, Család címmel és a reménység zöldjével, és piros-fehér-zöld búzakalászkok nőnek ki e vázából.

Menjünk ki pár percre az utcára, mert a Magyar Művészeti Akadémia 2022–2025. évi ösztöndíjas társaimat is meghívtam a kiállításra, az ő munkáik a galéria kirakatába kerültek. Reményteljes ifjú tehetségek, az ő alkotásaik csábítják az erre sétálókat, hogy kerüljenek beljebb.

Láthatják többek közt Jókainé Gombos Beatrix népi iparművész gyönyörű festett hímes tojásait, Antal Imola vászonból szőtt embermotívumos fá-

tyolkendőjét és Juhász Péter töviskoszorúját. A népművészet mestere, Kamocsai Judit színes, virágos kerparuhájára is rácsodálkozhatunk. Alatta Cseke-Marosi Eszter művészetpedagógus ünnepköreinket bemutató mesejelenetei, a néphagyományainkat ő maga tanítja is gyermekeknek, tanítóknak, külön pedagógiai módszert dolgozott ki erre, nagyszerű munkát végez.

Nagyon fontos, amit felvállalt ő és a hozzá hasonlók, korunk „lámpásai”! Ők kellenek ahhoz, hogy gyermekeink, unokáink értsék, hogy mit jelent a Himnusz, átszűrve magukon, lélekből énekeljék.

– Seregély Mirtill mézesbábos mézeskalácsokba sütötte hitét, régi formákat gyűjt a Kárpát-medencében, elképesztő, mit tesz e téren kultúránk megőrzéséért. Fehér Vilmos Lajos az Istenért és hazáért című kompozíciója egy egyedülálló, spanyolozott kobaktök „pertu” készletben látható. Madár Helga fazekas díszes, rátét motívumokkal ékes miskakancsóján a kígyó az újjászületés szimbóluma. Egyébként a miskakancsó, azaz az emberalakos edény kezdetben szertartási edény volt, amellyel a földnek, az égnek, a Teremtőnek áldoztak, csak mára alakult át póriasabb, boröntő edénnyé. És itt van három valódi kampós pásztorbot is, amelyek Pós Krisztián munkái. Ő gazdálkodik, rendkívüli tehetség, aki egy egyszerű bicskával egy botnyi felületre „Lélektükörként” a teljes életét ráfaragta, a születéstől a halálig, ott van a juhász háza, egy egész juhnyáj, udvarlás, házasság, boldog család és gyermekáldás...

Úgy érzem, azt is mutatja, hogy ebből a földből született a mi kultúránk is, amellyel a faragó ezeket az ember nagyságú pásztorbotokat is mintázta, innen nézvést ő kultúránk pásztora, vagyis őre! Nagyon szépek Kovács Levente ötvös, aranyműves pitykegombjai antikolt ezüstből, aranyozással, angyalos magyar címerrel. És ide, a társak közé illesztette Józsa Judit saját alkotását, fénylő bronzmázás domborművét: az Istenatya ölelésében, a kereszt szívében, a hajdani Magyarországon, a ma is élő magyar nemzet szimbolikusan a címerben. Mint a többi hondala, ez is szétsugárzik a folyondáros keretben.

– A galéria középső nagy kirakatában egy igazán különleges alkotást mutathatunk be Kisgyőr polgármesterének, Kékedi László fadaragónak, népi iparművésznek, az MMA akadémikusának köszönhetően. Ez a műalkotás Kisgyőr település tiszteletére a Tűz kell nékem című performansz keretében készült, és a kisgyőri Szent Koronakilátót jeleníti meg. Kisgyőr településen 150 faragott szobor van, köztük ez a 90 × 50 centiméteres nagyságú, a látványégetésben világra jött redukciós égetésű kerámia: mintha egy kör alakú bazilika volna, emelete a koronátető, rajta a keresztrel! Csoda az is, hogy mindez hat fazekasmester, Albert Attila (Magyarszombatfa), Bánföldi Ferenc (Tiszakécske), Czibor Imre (Alsópáhok), Káldi Károly (Rábapatona), Kovács József (Budapest) és Mácsai László (Dör) összefogásából született közös alkotás.

Bár válogatnunk kell a művekből, hiszen mind a százat lehetetlen bemutatnunk, de ahogy visszamegyünk a galériába, jobbra fordulunk a lépcsőn, megálljt parancsol egy szöttes.

– Vass Mária-Magdolna Magyar Himnusz – minden időben című alkotása, benne nagymájának a piros-fehér-zöld törülközője, rajta a székely kapu, két oldalán a búzakalászkok az égig érnek, hisz a tenyerükbe vett búzaszemekben, még nem is oly régen, a parasztemberek Jézust látták. Fönt pedig az az áttetsző, éteri réteg már a mennyei világot mutatja úgy, hogy az egész kompozíciót a művész egy életfába formázza.

A mű lehetne Jákob lajtorjája is, összeköti a földet az éggel, és benne a létra én vagyok, mi vagyunk.

– Tuzson-Berczeli Péter sajátos technikájában megjelenik a vérzivataros történelmünk, ugyanakkor mégis reménykeltő alkotás, magyar szimbólumok mutatják a reményt az egymásra festett síkokban. Felette Molnár János jász festőművésznak az Isten, áldd meg a magyart jókedvvel, bőséggel című kompozíciója. Két csodaszarvas tart – egy szúrhímzésre emlékeztető – tulipános, angyalos magyar címert. A sarvasok agancsa közt a nap és a hold, a férfi és a nő szimbólumai mutatják, hogy mi még normálisak maradtunk az

agybeteg Európában. Mindezt a festményen körbeöleli az örökzöld babérkoszorú.

Duncsák Attila festőművész alkotása még 1978-ban készült, címe Ungvári rekviem. Úgy érezte, még 2023-ban sem veszített aktualitásától, sőt!

Duncsák Attila híres magyar festő, grafikus, 1982-től kassai polgár lett, de soha nem szűnt meg ungvárinak lenni, hiszen felmenői mind odavalósiak voltak, Kárpátalja tájképei fel-feltűnnek alkotásain. A rekviem jelentése a tridenti liturgiában az elhunytakért feketében mondott gyászmise, hogy az elhunyt lelke minél előbb a mennyországba kerüljön, vagyis nyugodjon békében! Kárpátalján az életben maradásért is fohászolniuk kell ma az Istenhez. Ezért küldte el a művész ezt az alkotását a Himnusz-kiállításra. Úgy érzem, büszkék lehetünk a Kárpát-medencei művészeinkre, alkotásaikkal nekünk, műélvezőknek azt is sugallják: legyünk erősek, főképpen ne ijedjünk meg attól, hogy a mindig csak huhogó, káromló, trágár, kulturálatlan kisebbség mást üvölt a megafonba a megfizetett vonulásaikon, kordonbontásaikon. Hiteltelenek! A hitelességet most a Magyar Himnusz kiállítás prezentálja a Józsa Judit Galériában.

– Pontosan így van. A remény, a tartás, a büszkeség háborús időkben, öldöklések közepette sem vesztet ki az emberből, ezt közvetítik kortársaim is alkotásaikban.

Judit, már máskor is észrevettem, te olyan szempontból is ritka művész vagy, hogy egy szemernyi irigység sincs benned, pedig versenytársakat is láthatnál a Kárpát-medencei kortársaidban, te rajongva beszélsz róluk.

– Sikerük az enyém is, hiszen azért hirdetem meg a pályázatot is, mert a cél közös. Ha már hazánk több mint száz esztendővel ezelőtt elvesztette területének, lakosságának majd kétharmadát, akkor mi, ma élők felelősséggel tartozunk a nemzet összetartásáért. Művésztársaim – egymás mellett – nemcsak, hogy nem gyengítik, hanem erősítik egymást, mi a nemzetet védjük azzal, ha az alkotások rezonálnak egymásra, így adódik össze az erőnk.

Dr. Drégelyi Viktória Laura textilművész
Általad nyert szép hazát... címmel gyapjúból, moherből, selyemszálból különleges kompozíciót alkotott, honnan és hogyan kerültek bele ezek a kődarabok?

– A kőfaragványok a parlament leomló falából kerültek elő a felújításkor, és az alkotó, Viktória jó művészi érzéssel azonnal észrevette a lehetőséget, és beépítette sajátos, egyedi technikájú textilalkotásába. Vér szerinti kötődést jelent ez a hazához, az Ország Házából származik, valójában ereklyék. A szemlélő ritkán gondol arra, mennyi munka, gondolat, ráérezés és praktikum is van egy-egy kompozícióban.

Fantasztikus ötlet! A történelem kivirágzik ebben az alkotásban, amely nemcsak sugallja, meg is mutatja, hogy nem dobjuk el a régit, beépítjük kultúránkba, s ez jelenti a folytonosságot.

– Stekly Zsuzsa zománcképén a csodaszarvasok között egy olyan életfa látható, amelynek közepén ott a magyar család a kisbabával, fönt pedig a kereszténység szimbóluma, a kereszt kivirágzik. Lent az élet, a bárányok, a galambok, a szőlő, fönn pedig a fehér levelek között a virágba boruló égi világ. Stekly Zsuzsa rekeszzománcképén megteremti a Himnusz csodavilágát!

Mintha össze is hozná a Himnusz-témát a csillaglegendáriummal: fémben is megjelennek a csodaszarvasok, telis-tele a képe őstörténetünk szimbólumaival.

– Eredetmondáinkból indul ki ő is. Sok művészzel, akik most a Himnusz-tárlatra beküldték alkotásaikat, egy húron pendülünk, még ha teljesen más anyaggal vagy technikával dolgozunk is. Felhívom a figyelmedet Székely Csillának, a torockói bútorfestőnek a kazettás templomi mennyezetek ihlette kompozícióira. Szülőföldje virágszimbolikáját használja fel a stilizálásban, ám a Kárpát-medencei templomok kazettáinak virágai keretezik minden egyes táblaképen a Himnusz nyolc versszakát.

Templomot épített ezzel a művével, a kereszténység, a haza védelme mellett teszi

le a voksát, mert amikor Nyugat-Európában templomokat rombolnak, mecsetté vagy éttermekké, szállodává alakítják át, ő képpen védi eleink alkotásait, és jövőt épít belőlük.

– De nem mehetünk el szó nélkül Keresztes Zsuzsa rongyképesz alkotása mellett sem. Aki még soha nem látta műveit, képzelje el, maradék anyagokból, valóban rongyokból építi fel a Himnuszt. Hajó formájú sírokból temetőt épít, Kölcsey emlékműve is felsejlik a képén, szinte rekviem ez a mű is.

Nagyon boldog vagyok, hogy ennyien jelentkeztek a felhívásomra. Délvidékről Nemes Fekete Edit keramikusművész is, aki *Áldd meg!* című kisplasztikáját küldte el, amely egyszerűségében nagyszerű: a hármassal szimbolizálta magyar föld felett a teremtő Atya Boldogasszonnyá átlényegülve óvja a magyarok Szent Koronáját, és megáldja azt!

Gyurkovics Hunor ugyancsak Szabadkáról juttatta el alkotását, habár nem azt a festményét, amelynek fotóját oly büszkeséggel mutattam, de

mint megtudtam, Himnuszt ihlette kilenc pasztellképet festett, és a beérkezett mű is magas színvonalú. Egy vérzivataros időt idéző kompozíció: vörös a háttér, elől a pozsonyi csatában harcolók, a háttérben egy többrétegű életfa, alatta ott sorakoznak a hét törzset megjelenítő sziluettek, az egyik oldalon áldást kérő lelkek, a másikon imádkoznak, de a remény itt is érezhetően sugárzik: főként az életfa zöldjéből és a ragyogó misztikus napsárgából.

Hihetetlen, de még divattervezők is tíz helyről küldték be munkájukat. Megemlíteném Pásztor Anna Kezdet és Vég c. fekete anyagra festett ruhakompozícióját, a tulipános motívum itt a szeretetben reménykedő életet és a feltámadásban hívó halált jelképezi. Németh Hajnal Auróra iparművész a régből áthozott matyó viseletén, a derekból lelógó szalagokra írta a Himnuszt szövegét. Szóval minden művész a saját technikájával lehet honvédője ennek a hazának. Hampel Katalin a fekete bársony felületen aranyzsinórozással díszítve teszi a Himnuszhhoz méltóvá ünnepi öltözékét.

A divattervezők munkái

Madarassy István ötvös és szobrászművész azt vallja, hogy a Teremtő fogja a kezét, hogy vele és általa „tűzecsétével”, hegesztőpisztolyával fényt gyűjtsen az emberek lelkében. A fém az ő kihívója! Beküldött alkotásán talán ezért is egy kortárs kéz idézi meg a jelenben a tűzzel írt nemzeti fohászt. A folytonosságot, a volt és a leendő életünket érzem benne, szinte örök életűvé tesz bennünket, a magyar nemzetet.

– És említsük meg még Szelényi Károlyt, az egész Kárpát-medencében híres fotóművészt, aki a Szent István hagyatékát, a gyönyörűséges koronázási palástot bemutató sorozatából küldte be képét. Sokan azt mondják, a fotótechnikának köszönhetően az ő palástján jobban látni Jézust, az angyalokat, vértanúkat, szenteket és magát a királyi családot – Szent Istvánt, Boldog Gizellát, Szent Imre herceget –, mint az eredeti, sok viszontagság után a magyar nemzethez visszakerült paláston. Az is egy isteni csoda, hogy ez az 1031-ben, Szent István korában készült relikvia, művészettörténetünk kiemelkedően fontos kincsé máig megmaradhatott nemzetünknek.

Október 8-án, Szűz Mária, a Magyarok Nagymatyja napján, vasárnap délután a kiállítás megnyitójának kezdete előtt negyedórával még állóhelyekre éppen csak be lehetett férni a galériába, ennyien egyszerre még soha nem jártak ott! A Magyar Himnusz című tárlat, egy modern kori „szertartás” vonzotta a Kárpát-medencei híveket. Tele volt jóakarátú emberekkel az alsó nagy kiállítóterem, a lépcsőn fölfelé is rengetegen álltak, a felső kiállítótermekben, a karzaton, akik később érkeztek, azoknak már csak a bejárat előtt a Városház utca járdája jutott, de őket sem zárták ki, hiszen a nyitott ajtón keresztül a hangosításnak köszönhetően együtt lélegeztek a bentiekkel.

Szinte felrobbant a Józsa Judit Galéria! A műalkotásokban, a megjelent majd félszáz kiállító-művészben és a Kárpát-medence tájairól érkező művészetszerető közönségben lévő erővonalak összeadódtak, egyetlen közös imává, eget rengető fohásszá nőttek, mint ünnepnapokon a templomban, amikor a tömeg közös imája, éneke majd szétveti a falakat. A tárlatot meghirdető alapítvány és a Kárpát-medencei művészek akaratából a galéria katedrálissá magasztosult.

A Himnusz közös éneklése

Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekes vezetésével együtt énekeltük a Himnuszt, talán most egy kicsit meghatódottabban, mint máskor. Szemben álltam a kirakat első ablakával, s láttam, ahogy egy fiatal édesanya a karjában tartott pici babájának mutat befelé, nem értettem, de lehet, hogy az utcán is velünk énekelte – ringatásképpen – fohászukat. Idebenn egy 11 éves ifjú művész, Gottlasz Kristóf Zoltán szólaltatta meg szaxofonon az Erkel Ferenc által megzenésített imát. Megérdemelten nagy tapsot kapott a művészpálya tanára, Nagy Viktor kísérte el, aki a szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola tanára.

És milyen csodálatos lehetett 1844. augusztus 10. napja, amikor először szólalt meg a Himnusz nyilvánosan, mégpedig az Óbudai Hajógyárban a Széchenyi gőzhajó vízre bocsátásának ünnepségén. Erről már dr. Vitályos Eszter, a Kulturális és Innovációs Minisztérium parlamenti államtitkára, miniszterhelyettes, a kiállítás fővédnöke beszélt megnyitójában. A Honderüt idézte, amely így számolt be az eseményről: „...Szent lelkesedés rezgé át a hallgatóságot, az erősmelű férfi és csengő hangú énekesnők' szavára, melly erélyezve az érc hangszerek' teljes harmoniája által, valóságos nemzeti himnuszá magasult.”

1949-ben, a nemzeti címer lecseréltetése után Rákosi Mátyás és Révai József új himnuszszöveget akart íratatni Illyés Gyulával, Kodály Zoltánnal megzenésíttetni. Mivel ők nem vállalták, Rákosiék végül azt a megoldást választották, hogy a Himnusznak csak a zenéjét játszották, énekelni sokáig nem lehetett, később az állami rendezvényeken és iskolai ünnepségeken a Himnusz többnyire csak a szovjet himnusszal és az Internacionáléval együtt hangozhatott el. Dr. Vitályos Eszter miniszterhelyettes asszony arra is emlékeztetett, hogy az utódaik, egyes művészek nemrégiben azzal kampányoltak, ideje lecserélni a Himnuszt, mert „már nem elég korszerű”. Tisztán látszik, hogy mindez a Rákosi-gondolatkör folytatása, csak látszólag új köntösbe öltöztetve!

A kiállítás fővédnöke Illyés Gyulát, azt az író, költőt is idézte, akinek volt mersze a kommunista diktátort is visszautasítani, aki így vallott a nemzet Himnuszaról: „E vers minden sorát hatéves

korunk óta betéve tudjuk. Tudtam, mielőtt értetem, akár a gyónási imádságot, akár a kisorsoló gyermekverseket. Mielőtt erős hevéből egy szikrányit átadott volna, én bizalommal előre szívem minden hevét beleöntöttem. Valahányszor első betűjét kimondtam, villanyos ütést éreztem, tekintetemet rögtön a mennyezetre emeltem, úgy énekeltem, dagadó nyakkal.”

Pszichológusok és irodalomtudósok megállapítása szerint a Himnuszhoz kapcsolódó legfontosabb rituális cselekvés a memorizálás, azaz „belsővé tétel” – mondta dr. Vitályos Eszter: „A szöveg ismerete egyfajta kulturális jelzője lesz a közösséghez tartozásnak.”

Dávidházi Péter pedig így fogalmaz: „belülre került, részünké, mondhatni vérünké vált, közös eredetet sugallva, az egy történeti közösségbe tartozás sorsdöntő varázsigéiként”.

Igen, Himnuszunk valójában sorsdöntő varázsigé – folytatta a fővédnök: „A Himnuszunknak köszönhető az a csodálatos tény is, hogy most is együtt vagyunk, igazi közösségként érezzük egymás hitét és gondolatait. Himnuszunk hívó szavára készült el a sok-sok itt látható alkotás, de úgy is mondhatnám: hitvallás.”

Józsa Judit, a kiállítás kurátora Erdély mártír sorsú, nagyra becsült és szeretett püspökének, Márton Áronnak szavait idézte: „Nekünk szerepünk van ebben a világban, nem is szerepünk, hanem hivatásunk, viharok kitett, apró lángok vagyunk, hitünkkel mégis a szeretet melegét őrizzük. Halvány hóvirágok vagyunk, de a téli faggyal küzdve mégis a tavaszt jelezzük. Arra vagyunk hivatva, hogy hitünkkel visszahozzuk Istent a hitetlen világba.”

Józsa Juditnak meggyőződése, hogy a Kárpát-medencében – Erdélyben, a Partiumban, Délvidéken, Felvidéken, Kárpátalján és itt, az anyaországban szimbolikus jelentőségű a magyar Himnusz témájában megszületett alkotások sora. A magyar művészek önmagukat és nemzetüket erősítik elkötelezettségükben. Ők a lelki útjelzőink.

Hiánypótló ez a kiállítás azért is, mert napjainkban azt tapasztaljuk, hogy kifordult a világ a sarkából, és benne Európa is. Csakhogy mi, magyarok Európa része vagyunk, sőt történelmünk során számtalanszor mi védtük meg a ke-

resztény Európát, vérünket adtuk érte. Életüket feláldozó hőseink iránti tiszteletünk arra készíti a művészeket, hogy akkor is résen legyenek, amikor az elkényelmesedett, a keresztény hitet, erkölcsi rendet és a nemzeti értékeket feladó, pénz uralta világ szellemi, lelki nihilizmusba süllyed. Több mint ezeréves kultúránk erre kötelez.

Judit arról is beszélt, nagyon jó lenne, ha a beérkezett alkotásokat nem kellene két hónap után hazavinni, hanem további kiállításokon tudnák bemutatni Magyarországon más városaiban is. Így a magyar kultúra napjára időzített megnyitóra már van befogadó, magas színvonalú helyszínen, Székesfehérvárott, a királyok és templomok városában. A Szent István Hitoktatási és Művelődési Ház igazgatójával, Jakubek Ágnessel már

meg is beszéltek, Spányi püspök úr áldásával, aki befogadja ezt a rendkívül magas színvonalú művészi anyagot a Szent Korona Galériába.

„Korunk európai történéseinek ismeretében – idézem befejezésül Józsa Juditot – meggyőződésem, hogy a Magyar Himnusz összművészeti kiállításra felkért és azon részt vevő valamennyi Kárpát-medencei kortárs keresztény magyar alkotó üzenete műalkotásaikon keresztül nemzeti megtartó erőt képvisel. E tárlat fókuszba állítja a nemzeti művészet kiemelt fontosságát, bemutatja annak magas színvonalát, és példát mutat az összefogásról, a keresztény szellemiségről, a magyar lélekről. A mag, a fény hordozói vagyunk, olyan fényé, amely a sötétbe boruló világban is égni tud!”

Józsa Judit köszöntőt mond

Dr. Vítályos Eszter, a kiállítás fővédnöke

Csoportkép az alkotókkal